

Imatge i so de la primera ràdio del país

La primera emissora regular de ràdio de l'Estat espanyol, Ràdio Barcelona, va néixer fa noranta anys, el 14 de novembre de 1924, impulsada per la societat civil Asociación Nacional de Radiodifusión, que el 1930 es convertiria en la Ràdio Associació de Catalunya, una cooperativa que sobreviuria dues dictadures.

Aquell 1924 l'emissora seria coneguda com Ràdio Barcelona EAJ-1 –indicador que l'acreditava com la primera de l'Estat– i emetria els seus primers programes des de llocs tan inversemblants avui dia com l'Hotel Colón de plaça de Catalunya. Precisament “EAJ-1 d'emissions Ràdio Barcelona. L'estació radiodifusora EAJ-1 d'emissions Ràdio Barcelona” van ser les primeres paraules que es van sentir amb la veu de Maria Sabater. Després pronunciaria unes paraules l'alcalde de Barcelona Darius Romeu, segon baró de Viver i, a continuació, va sonar *Granada*, d'Isaac Albéniz.

Tal com s'esperava que fos, l'exposició de la Sala Ciutat (carrer de Ciutat, 2, de Barcelona) incorpora no sols fotografies històriques d'aquells primers anys de la ràdio, els seus protagonistes i els seus convidats, sinó també enregistraments d'informatius i programes procedents de l'Institut d'Estudis Fonogràfics de Catalunya de l'Arxiu Nacional de Catalunya. I la combinació de totes dues coses ja que les noves tecnologies permeten que algunes de les imatges estiguin relacionades amb documents sonors. El visitant només ha de tenir un dispositiu mòbil capaç de llegir un codi QR per accedir a les gravacions que acompanyen les fotografies.

De documents gràfics n'hi ha un total de 45, que s'exposen en tres grans àmbits: “Els fundadors”, “Els informatius” i “La ràdio propera”. La dedicada als fundadors parla dels que materialment van impulsar aquestes primeres emissions regulars, com Eduard Rifà, Eduard Solà i Josep Maria de Guillén-

La Sala Ciutat de l'Ajuntament de Barcelona exposa “Aquí comença tot: els primers anys de Ràdio Barcelona” amb fotografies i enregistraments de l'emissora entre el 1924 i el 1940.

Garcia, sinó també els primers estudis situats a l'esmentat Hotel Colón, primer, i al carrer de Casp, al costat del Teatre Tívoli, després.

Gràcies a una altra aplicació per a dispositius mòbils, Layar, les foto-

VICENTE ZAMBRANO/AJUNTAMENT DE BARCELONA

VICENTE ZAMBRANO/AJUNTAMENT DE BARCELONA

Torsky, a la imatge del centre, era locutor i transformista. Al voltant, les seves imitacions de Chapi, Zola, Echegaray o Pi i Margall.

grafies exposades s'associen a una altra imatge. Aquesta *app* reconeix una imatge i la substitueix per la imatge de l'escenari urbà on va ser realitzada.

Informació i propaganda. En “Els informatius” s'explica la importància que va anar adquirint el mitjà radiofònic com a canal d'informació. S'hi reflecteix, per exemple, la història del programa *La palabra*, el primer diari parlat sobre informacions publicades a la premsa i notícies pròpies de Madrid i Barcelona, que comença a emetre el 1930. La mostra destaca molt clarament que l'esclat de la ràdio com a mitjà d'informació es va produir amb l'arribada de la Segona República, “moment en què es descobreix la potencialitat de la ràdio com a instrument polític i consolidarà definitivament aquest canal per seguir l'actualitat”. La ràdio no sols es feia ressò de les notícies de premsa. També començava a informar de les cotitzacions de la borsa, els resultats esportius o la cartellera de teatre.

Amb la República, segons els historiadors, “l'aprovació de la Constitució garantia la recuperació de les llibertats individuals i col·lectives i va afavorir

Imatges de l'exposició "Aquí comença tot: els primers anys de Ràdio Barcelona" a la Sala Ciutat.

la lliure expressió de les idees i pensaments de sectors socials, que en l'etapa de la dictadura del general Primo de Rivera havien quedat exclosos d'aquesta possibilitat". La ràdio podrà ser més lliure perquè se n'aboleix el control i la censura. Això permetrà desenvolupar la informació de l'actualitat social i política del país. La febre per saber, per estar al dia, es manifesta amb especial intensitat a Catalunya, que comença el procés de recuperació política.

La Generalitat de Catalunya és, des del començament, molt sensible a la importància de la ràdio i la utilitza al servei del procés de reconstrucció nacional. En aquest període, en el qual els grups socials i polítics accedeixen a les emissores de tot Catalunya, la ràdio tindrà l'oportunitat d'iniciar-se com a instrument de comunicació política. El període és especialment ric en esdeveniments: Ràdio Barcelona ofereix els micròfons al president Macià per proclamar la República Catalana el 14 d'abril de 1931 i a l'octubre del 1934 el president Companys, des del balcó de la Generalitat, proclama l'Estat Català dins de la República

Federal Espanyola. Uns fets que provocaran l'any 1934 l'empresonament del Govern de la Generalitat, la suspensió de l'Estatut i la implantació de la censura governativa a les emissions radiofòniques. La presència de Macià i Companys davant dels micròfons forma part de la documentació gràfica i sonora de l'exposició de la Sala Ciutat.

L'aixecament militar franquista trenca aquesta etapa i l'escenari bèl·lic modificarà el panorama radiofònic. La Generalitat s'apropia Ràdio Barcelona –i també l'altra emissora en funcionament, Ràdio Associació– i crea la Comissaria de Radiodifusió, que depèn del Departament de Cultura. "Més endavant –expliquen els historiadors–, la Generalitat deroga el decret d'apropiació anterior, intervé les emissores i crea la Direcció General de Radiodifusió, que depèn del Departament de Presidència". La ràdio és el mitjà utilitzat per alertar la població del perill de bombardeig o per explicar les accions de govern. També esdevindrà el mitjà per excel·lència per difondre missatges propagandístics i informacions sobre

la guerra. A més dels informatius, els diferents partits polítics i les organitzacions sindicals faran servir les emissores d'ona curta per fer-se sentir. La victòria dels colpistes farà tornar un període de control i censura sobre les emissions radiofòniques i, evidentment, expulsarà el català de les ones durant dècades.

L'exposició destaca també que la ràdio, ja des del començament, va néixer amb una vocació social molt clara. Concretament l'emissora Ràdio Barcelona dedicava bona part de la seva programació a causes benèfiques molt diverses, entre les quals campanyes d'ajuda per a nens malalts o famílies necessitades. La prova més clara d'aquesta vocació social, segons explica la mostra, és que "durant deu anys va arribar a recaptar més de dos milions de pessetes així com més de 200.000 mantes, milers de joguines i altres donatius en espècie".

L'exposició estarà oberta fins al 16 de gener, de dimarts a dissabte, matí i tarda, i diumenges al matí.

Redacció